

УДК 330.131.7:656.2

ВРАХУВАННЯ ФАКТОРУ РИЗИКУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Диколенко О.Г., асистент (УкрДАЗТ)

Стаття присвячена аналізу існуючих інвестиційних ризиків та шляхам їх мінімізації. Також надано визначення поняттю «інвестиційний ризик» та наведено класифікацію можливих видів ризиків при реалізації інвестиційних проектів.

Ключові слова: *інвестиційний ризик, класифікація інвестиційних ризиків, мінімізація ризиків, проектні ризики.*

Постановка проблеми та зв'язки з науковими чи практичними завданнями.

Залізничний транспорт виступає однією з найбільш капіталомістких галузей. Інвестиційна діяльність на залізничному транспорті – одна з пріоритетних, особливо в даний час, коли значна частина основних засобів застаріла фізично і морально, а очікуваний ріст обсягу перевезень незабаром приведе до утворення значного дефіциту рухомого складу. Крім того, інтеграція в європейську і світову транспортні системи пред'являє до залізничних перевезень ряд вимог, яким повною мірою не відповідає діючий рухомий склад та інші основні засоби. Таким чином, у даний час інвестиційна діяльність пов'язана з розширеним відтворенням основних фондів на залізничному транспорті виступає на перший план. Однак, в умовах сучасної ринкової економіки зіткнення з різноманітними ризиками - звичайна загроза для будь-якого інвестора. Здебільшого, вкладаючи свої кошти у будь-яку галузь, зокрема й залізничну, інвестор не може мати цілковитої впевненості в тому, що кінцевий результат буде для нього прийнятним, так інвестори ризикують отримати прибуток, менший за очікуваний, або, навіть, зазнати збитків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади планування та реалізації інвестиційних проектів у залізничній галузі, вплив на них різноманітних ризиків та шляхи їх мінімізації досліджували як вітчизняні, так і закордонні науковці, зокрема: С. Балака [1], В. Сивий [1], О.Л. Устинко [2], Б.М. Щукін [3], Г.В. Федоренко [4], І.П. Мойсеєнко [5] Н.М. Крихтіна [6], Северченко О.В. [6] та інші.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Реалізація інвестиційних проектів у залізничній галузі відбувається протягом певного періоду часу та проходить декілька стадій, а саме: передінвестиційну, інвестиційну та експлуатаційну. При цьому, існують певні види ризиків, що супроводжують проект протягом усіх цих стадій реалізації. Виникнення непередбачуваних подій пов'язано не лише з

часовими параметрами, а й з багатьма іншими чинниками, зокрема, політичними, економічними, правовими, фінансовими, технічними, екологічними тощо. Ці чинники зумовлюють виникнення різноманітних проектних ризиків. Саме тому, для ефективної реалізації інвестиційних проектів у залізничній галузі необхідно попередньо встановити види проектних ризиків та розробити методи управління ними.

Формування цілей статті. При дослідженні теоретичних та практичних проблем впливу усіх можливих видів ризиків на реалізацію інвестиційних проектів у залізничній галузі слід визначити такі цілі:

- надати визначення поняттю «інвестиційний ризик»;
- визначити основні аспекти впливу ризиків на реалізацію інвестиційних проектів у залізничній галузі;
- надати класифікацію можливих видів ризиків при реалізації інвестиційних проектів;
- дослідити та доповнити пріоритетні напрямки мінімізації можливих ризиків при реалізації інвестиційних проектів у залізничній галузі України.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції завжди орієнтовані на майбутнє і тому пов'язані зі значною невизначеністю економічної ситуації та поведінки людей. У зв'язку з цим виникає високий рівень ймовірності невиконання інвестиційних планів з об'єктивних чи суб'єктивних причин [2]. Інвестиційний ризик являє собою можливість нездійснення запланованих цілей інвестування (таких, як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків.

Проектні ризики – це сукупність ризиків, що загрожують реалізації інвестиційного проекту або здатні знизити його ефективність. Доцільність врахування усіх можливих видів ризиків при реалізації проектів, особливо на початкових стадіях – є важливим завданням, оскільки від своєчасного та правильно ідентифікування залежить термін реалізації проекту та його майбутня ефективність.

Інвестиційний проект – це комплекс заходів, здійснюваних інвестором з метою реалізації стратегії економічного розвитку підприємства будь-якої галузі, зокрема й залізничної, які передбачають отримання прибутку чи соціального ефекту в майбутньому. Оскільки, реалізація інвестиційного проекту орієнтована на отримання певного результату у майбутньому, то це безпосередньо пов'язано із значним впливом непередбачуваності та ймовірності невиконання планів. Так, необхідно навчитися передбачати ризики, оцінювати їх розміри, планувати заходи щодо їх запобігання та не перевищувати допустимих меж.

Отже, для того, щоб визначити той чи інший вид ризику на кожному з етапів реалізації інвестиційних проектів у виробничій галузі, зокрема й залізничній, їх необхідно класифікувати:

1. Інвестиційні ризики оцінюються за технічними, маркетинговими, інституційними, екологічними, соціальними, фінансовими та іншими аспектами.

2. Ризики фінансового спрямування: ризик неплатоспроможності підприємства, ризик зниження фінансової стійкості підприємства, ризик фінансування проекту, процентний ризик. Інституційні (законодавчі) ризики: податковий, інфляційний, криміногенний та політичний. Функціональні ризики: проектний, будівельний, комерційний (ринковий), структурно-операційний (виробничий), банківській.

3. За джерелами виникнення: політичні, господарські, форс-мажорні. За причинами виникнення: зовнішні, внутрішні та інші ризики.

4. Ризик учасників проекту, ризик перевищення кошторисної вартості проекту, ризик несвоєчасного завершення будівництва, конструкційний і технологічний ризики, виробничий ризик, управлінський ризик, збутовий ризик, фінансовий ризик, країнний ризик, адміністративний ризик, юридичний ризик, ризик форс-мажор.

5. Загальні ризики: політичні, загальноекономічні, правові, технічні, ризики учасників проекту, фінансові, маркетингові, екологічні. Специфічні ризики: ризик нежиттєздатності проекту, ризик незавершеного будівництва, податковий ризик, ризик невиконання зобов'язань, ризик посилення законів про охорону зовнішнього середовища.

6. Види інвестиційних ризиків: політичний, загальноекономічний, правовий, технічний, фінансовий, маркетинговий, екологічний та ризик учасників проекту.

При реалізації інвестиційних проектів на залізничному транспорті можливе виникнення будь-якого з вище наведених ризиків.

Для того, щоб мінімізувати вплив того чи іншого інвестиційного ризику у залізничній галузі

суб'єктам господарської діяльності необхідно: надавати юридичні гарантії; створювати резервні фонди; зберігати застави та депозити на спеціальних рахунках; утримувати частину платежів по контракту; поручительство; підписувати контракти з фіксованою ціною; зберігати резервні кредити; слідкувати за умовами платежів по контракту; створювати банківські рахунки з особливим режимом; оптимізувати структуру портфеля інвестиційних проектів; забезпечити високу ліквідність інвестицій; своєчасно планувати та створювати необхідні резерви та запаси; розподілити ризик між учасниками проекту. Також, доцільним буде створення служби контролю, що здійснюватиме реалізацію інвестиційного проекту та слідкуватиме за процесом інвестування.

Висновки. Таким чином, дослідження інвестиційних ризиків, виявлення факторів, які їх викликають та обчислення можливих втрат - ось важливі проблеми, на які необхідно зважати сучасному інвесторові, приймаючи рішення щодо вкладання коштів у ту чи іншу галузь, зокрема й залізничну. Саме тому вміння оцінювати інвестиційні ризики є необхідним для сучасного менеджера. Про важливість врахування інвестиційних ризиків свідчить чимала увага, що приділяється даній проблемі дослідниками у високорозвинених країнах. За умов сучасної української економіки проблема інвестиційних ризиків є особливо гострою через нестабільність податкового режиму, падіння курсу національної валюти, низьку купівельну спроможність значної частини населення. Тому для капіталовкладників, які мають справу з вітчизняним ринком, особливо важливо ретельно обраховувати можливий вплив інвестиційних ризиків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сивый В., Балыка С. Управление хозяйственным риском // Бизнес информ. - 2008. - № 12. - С.23-27.
2. Устенко О.Л. Теория экономического риска : Монография. - К.: МАУП, 1997. - 164 с.
3. Щукін Б.М. Інвестиційна діяльність: Методичний посібник. - К.: МАУП, 1998. - 68 с.
4. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент: навч. посібник. – 3-тє вид. (доп.). – К.: МАУП, 2006. – 436с.
5. Мойсеєнко І.П. Інвестування : навч. посібник.- К. : Знання., 2006. – 458.
6. Крихтіна Н.М., Северченко О.В. Аналіз і управління ризиками взаємодії з клієнтами на залізничному транспорті // Збірник праць V міжнародної НПК «Оптимум – 2006» в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут». – Частина 2. – Харків, 2006 – С. 200-206.

Анотація. Стаття посвячена аналізу існуючих інвестиційних ризиків і шляхам їх мінімізації. Також розкрито сутність поняття «інвестиційний ризик» і наведено класифікацію можливих видів ризиків при реалізації інвестиційних проектів.

Ключевые слова: інвестиційний ризик, класифікація інвестиційних ризиків, мінімізація ризиків, проектні ризики.

Summary. The article is devoted to the analysis of existent investment risks and ways of their minimization. Essence of notion is also exposed «investment risk» and classification of possible types of risks is resulted during realization of investment projects.

Keywords: investment risk, classification of investment risks, minimization of risks, project risks.

Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Дейнека О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.

УДК 658.152:629.4

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ РУХОМОГО СКЛАДУ

Зубенко В.О., к.е.н, доцент (УкрДАЗТ)

Обґрунтована необхідність визначення пріоритетності інвестування рухомого складу для залізничного транспорту України. Запропонована методика визначення пріоритетності інвестування рухомого складу, що дозволить більш ефективно вкладати кошти в рухомий склад та забезпечити конкурентоспроможність залізничного транспорту.

Ключові слова: рухомий склад, інвестування, пріоритетність інвестування.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин кожен вантажовласник і пасажир прагне використовувати такий вид транспорту, який задовольнить його вимоги за вартістю і якістю обслуговування. При цьому, слід зазначити, що на транспортному ринку України особливо сильна конкуренція між автомобільним і залізничним транспортом. З метою підвищення ефективності і конкурентоспроможності залізничного транспорту необхідне проведення заходів щодо поліпшення матеріально-технічної бази і якості роботи залізниць.

При підвищенні якості роботи по перевезеннях залізничний транспорт повинен покращувати якісні показники експлуатаційної роботи у всіх ланках процесу перевезень.

Практично на всіх етапах процесу перевезень на якість роботи залізничного транспорту впливає підвищений знос рухомого складу – по парку Укрзалізніці він перевищує 73%. Парк приватних вантажних вагонів «молодший»,

але і він містить більше 3500 вантажних вагонів з простроченим терміном служби.

В умовах обмежених грошових коштів (щорічно оновлюється лише десята частина рухомого складу, що експлуатується понад термін служби) і існуючого різноманіття пропозицій від виробників рухомого складу перед залізницями України гостро встає питання, який рухомий склад купувати не дорогою, але він не повністю відповідає пред'явленим експлуатаційним характеристикам або той, що має високі технічні характеристики, а відповідно і ціну.

Таким чином, виникає необхідність в розробці методики визначення пріоритетності інвестування рухомого складу.

Аналіз досліджень та публікацій. На сьогодні тема дослідження теоретичних основ інвестиційної діяльності досить популярна, їй присвячена ціла низка праць за авторством: Бланк І.А., Гуткевич С.А., Кучарина Е.А. Федоренко В.Г., Іткін О.Ф., Степанов Д.В., Сааджан В.О., Сааджан І.О. та ін. [1- 6]. В даних роботах вивчається